

Bijzondere vondsten – verslag nummer 5

Hans De Blauwe

Huidig verslag sluit naadloos aan op het vorige. Op de SWG site zijn geen waarnemingen meer gepost. Alles in dit verslag komt van waarnemingen.be, eigen waarnemingen en van de gegevens die me werden doorgemailed door Ingrid Jonckheere, Emmanuel Dumoulin, Lode Janssens, Francis Kerckhof en Lies Vansteenbrugge. Dit verslag behandelt de periode november 2013 tot en met juni 2014.

Wieren en algen

Rood lapwier *Palmaria palmata* lag op 18 november 2013 op het strand van Koksijde en aan de Halve Maan te Oostende en op 15 december 2013 op het Westhoekstrand van De Panne. De waarnemingen zijn van René Billiau, Jan Mees, Wim Decock en Hans De Blauwe. Tijdens de SWG-excursie op 2 februari 2014 naar Ster der Zee te Koksijde vonden we terug deze soort.

Suikerwier *Laminaria saccharina* spoelde aan tussen de Franse grens en Koksijde op 6, 16, 17 en 18 november en 15 december 2013 en op 2 februari en 23 maart 2014. René Billiau en Hans De Blauwe vonden toen telkens niet meer dan 1 of 2 thalli. Vingerwier *Laminaria digitata* was talrijk op het Westhoekstrand op 16 november 2013, René Billiau vond toen 47 thalli en de dag nadien nog een in De Panne – bad. Op 18 november vond Hans De Blauwe er nog een paar op het Westhoekstrand. René kon er op deze locatie nog aantreffen op 15 december 2013 en 5 januari 2014. Fonny Schoeters kon er ééntje fotograferen op het strand van Bredene op 21 januari 2014. Vervolgens vond de SWG-excursie te Koksijde een thallus op 2 februari, René Billiau op 18 februari te De Panne en Jan Mees op 1 april 2014 te Oostende Halve Maan.

Het mooie Kamwier *Plocamium cartilagineum* spoelt ook wel eens aan, dat ondervond Hans De Blauwe op 18 november en 22 december 2013 op het Westhoekstrand, gevolgd door Koen Thibau op 12 januari 2014 te De Panne – bad en Jan Mees op 16 januari 2014 op het strand van De Halve Maan te Oostende. Ook op de SWG-excursie van 2 februari 2014 te Koksijde konden we het wier aangespoeld aantreffen.

Hans De Blauwe wierp zich op het strand van Bredene op 2 december 2013 op enkele aangespoeld roodwieren. *Ceramium pallidum*, *Corallina elongata*, *Osmundea pinnatifida* en *Asparagopsis armata* werden geïdentificeerd. Aan de hand van foto's kon specialist Herre Stegenga volgende soorten determineren of bevestigen: *Antithamnionella ternifolia*, *Aglaothamnium scopulorum*, *Falkenbergia rufolanosa* en *Dasya sessilis*.

Roze kalkkorstwier *Phymatolithon lenormandii* was aanwezig op aangespoeld Riemwier *Himanthalia elongata* op het strand tussen Blankenberge en Zeebrugge op 1 december 2013 (Hans De Blauwe).

Op 11 mei 2014 klopte de felle wind de afbraakproducten van de Schuimalg *Phaeocystis* op tot zeeschuim. Te Zeebrugge kon Hans De Blauwe er een paar foto's van nemen (foto 1 en 2). Bij een bezoek een paar dagen later, aan de duinen ten westen van het riviertje De Slack in Noord-Frankrijk bleek uit sporen en schade aan de Zeekool *Crambe maritima* dat het schuim ook daar hoog opgestuwd was geweest.

Foto 1 : afbraakproducten van de Schuimalg *Phaeocystis* te Zeebrugge op 11 mei 2014 (Foto: Hans De Blauwe)

Foto 2 : afbraakproducten van de Schuimalg *Phaeocystis* te Zeebrugge op 11 mei 2014 (Foto: Hans De Blauwe)

Hydrozoa

Een Vertakte zeespriet *Nemertesia ramosa* lag op 17 februari op het strand van De Panne bad, René Billiau kon er een mooie foto van maken. Opvallend verse, nog geel getinte kolonies van Haringgraat *Halecium halicinum* werden gedetermineerd door Hans De Blauwe: 4 kolonies lagen op 18 november 2013 ter hoogte van het Westhoekreservaat en meer dan tien kolonies werden opgemerkt tijdens de SWG-excursie aan Ster der Zee te Koksijde op 2 februari 2014.

Hans De Blauwe vond op 18 november 2013 een bijna bolvormige Dodemansduim *Alcyonium digitatum* met diameter van 5 cm op het Westhoekstrand. Op 28 november 2013 merkten Jan Mees, Wim Decock en Jonas Mortelmans aan Halve Maan te Oostende 8 kolonies op in de vloedlijn.

Elf hydromedusen van *Eutonina indicans* werden gezien tussen 16 april en 8 mei 2014; 1 ver op zee ter hoogte van Knokke door Jonas Mortelmans, de rest door René Billiau in de omgeving van Nieuwpoort.

Overige neteldieren

De Blauwe haarkwal *Cyanea lamarckii* werd maar in lage aantallen gerapporteerd, de eerste half april, de laatste op 6 juni 2014 ter hoogte van het Zwin door Johan en Karin Steuperaert-Mels. Misschien duiken ze nog eens op in juli in een periode met afluïgende wind.

Van de Kompaskwal *Chrysaora hysoscella* vangen de natuurgidsen aan boord van de RV Simon Stevin een exemplaar ter hoogte van Nieuwpoort op 29 april 2014. Een vroege waarneming van een volwassen exemplaar.

Voorgaande winter was veel te warm om de poliepen van de Oorkwal *Aurelia aurita* (foto 3) hier tot strobulatie te doen overgaan. Ik verwachtte dus geen kwallen in onze streken, net zoals in voorgaande warme winters. In het Boudewijnkanaal is dit jaar nog geen Oorkwal waargenomen, wat deze theorie weerom bevestigt. De zee zorgt echter voor een verrassing. Dit jaar spoelen heel veel Oorkwallen aan, die moeten van ergens ver weg komen, waar de zeewatertemperatuur wel onder de 6 graden Celcius kon dalen. Opvallend verschil dit jaar is de grootte en de kleur van de kwallen. Velen bereiken vlotjes een diameter van 25 centimeter. De gonaden, en vaak ook 'aderen' doorheen de hoed, zijn paars getint. De grootte doet vermoeden dat er veel voedsel voor hen aanwezig is, de kleurafwijking is vermoedelijk te wijten aan het soort voedsel dat wordt opgenomen (als je ze voedt met pekelkreeftjes wordt dit weefsel roze, net zoals de flamingo's hun roze kleur verkrijgen door pekelkreeftjes te nuttigen). De eerste Oorkwal werd gemeld door Robbe Cool en Eli Devos op 2 mei 2014 ter hoogte van het Zwin. Vanaf 24 mei vindt Hans De Blauwe kleine aantallen in de buurt van Zeebrugge, maar massaal (1 ex per lopende meter) op 27 mei 2014 ter hoogte van het Zwin. Op 3 juni 2014 zag Ingrid Jonckheere een honderdtal Oorkwallen en veel Zeevonk *Noctiluca scintillans* in dok 2 van de marine haven van Zeebrugge. Op 8 juni 2014 telde Pieter Van Dorsselaer een 30-tal exemplaren tussen Blankenberge en Zeebrugge. Op 10 juni 2014 ontdekte Jan Mees een honderdtal exemplaar aan het Oosterstaketsel te Oostende. Antoon Ovaere meldt op 14 juni bij springtij even na eb een massa Oorkwallen, zowel op de vloedlijn als op het gehele natte strand. Hij schat de aantallen op 1 exemplaar per lopende meter in de hele zone tussen Wenduine en Blankenberge. Alle groottes liggen dooreen, de grootste exemplaren meten 25-30 cm diameter. Op 18 juni 2014 rapporteert Guido Rappé honderden Oorkwallen in de jachthaven te Zeebrugge. Op 20 juni 2014 schat Antoon Ovaere het aantal aangespoelde exemplaren tussen de dijk van Wenduine en het westerstaketsel van Blankenberge op tienduizend. De grote aantallen tussen Blankenberge en de Nederlandse grens halen half juni de geschreven pers en de radio. Meer naar het westen toe blijft de dichtheid van de aangespoelde Oorkwallen steeds veel kleiner deelt Francis Kerckhof mee.

De Zeepaddenstoel *Rhizostoma pulmo* werd in de periode van dit verslag één keer gemeld uit België, maar wel een vroege waarneming: op 7 juli 2014 vond Dirk Reunbrouck een

groot exemplaar, van wel een halve meter diameter aangespoeld op het oosteroever strand te Oostende. Deze kwal is normaal een soort van de zomer en herfst. Heel zelden kan je in juni Zeepaddenstoeltjes aantreffen met een diameter van 15 mm tot 5 cm. Vorig jaar echter, na een zeer lange en koude winter werden deze jonge Zeepaddenstoelen gezien in juli en augustus, vrij laat op het jaar dus (De Blauwe, 2013). Er werden in het najaar opvallend weinig aangespoelde volwassen exemplaren gemeld. Nu blijken veel van die Zeepaddenstoelen de winter te hebben overleefd, want in de noordelijke helft van Nederland halen ze de pers, niet alleen door hun hoge aantallen, ook door hun grootte, zie:

http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=dmf20140616_01142148

Door de warme winter hebben ze blijkbaar kunnen blijven eten en groeien want ze halen 75 tot 90 cm. Ooit zag ik zulke reuzengrote Zeepaddenstoelen in juli op vakantie in Wales, maar ook daar blijkt dit geen jaarlijks terugkerend fenomeen.

De Amerikaanse ribkwal *Mnemiopsis leidyi* was op 23 juni 2014 aanwezig in de spuikom van Oostende, Hans De Blauwe ontdekte 5 heel grote exemplaren bij de pontons van de surfclub. Met hun lengte van 9 cm toch wel heel groot voor de tijd van het jaar.

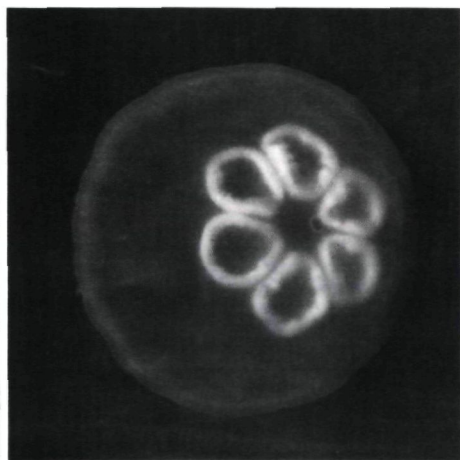

Foto 3 : Oorkwal *Aurelia aurita* met 6 gonaden en 6 mondplooiën – spuikom Oostende – 23 juni 2014 (Foto: Hans De Blauwe)

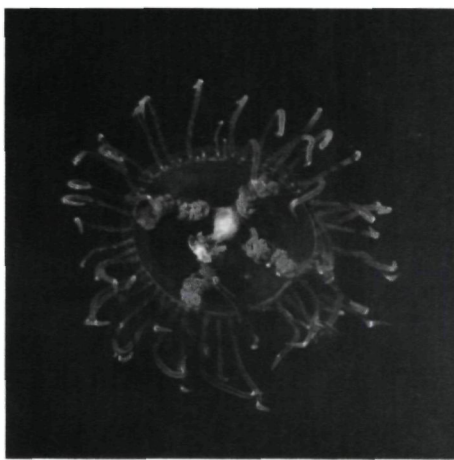

Foto 4 : Kruiskwal *Gonionemus vertens* – spuikom Oostende – 23 juni 2014 (Foto: Hans De Blauwe)

Lies Vansteenbrugge en David Vuylsteke die onderzoek doen naar Amerikaanse ribkwal, vonden Kruiskwalletjes *Gonionemus vertens* (foto 4) in de Spuikom van Oostende op 18 en 24 juni 2014. Het is de eerste vondst daar, na 1946 en 1947 (Leloup, 1948). Terug van veggeweest of jarenlang onopgemerkt gebleven? Het dier kent namelijk een verborgen

levenswijze (Bakker, 1982). Het nieuws verspreidde zich vlug en prikkelde kwallenfanaten om snel ter plaatse een kijkje te nemen. Er werd telkens één exemplaar opgemerkt, op 23 juni 2014 door Hans De Blauwe en op 24 juni door Emmanuel Dumoulin, Alfred Anthierens en Hans Hillewaert. Deze kwal kan tot irritaties leiden bij watersporters.

Op 20 juni vond Ingrid Jonckheere op het einde van het strandhoofd nabij Ster der Zee (Koksijde) een klep van de Otterschelp *Lutraria lutraria* met op de binnenkant een mooie Zeedahlia *Urticina felina*.

Sponzen

Tijdens de voorbereiding van de SWG-excursie op dinsdag 10 juni 2014 vonden Emmanuel Dumoulin en Alfred Anthierens op de grote boei langs de pontons in de middengang de Oranje korstspons *Protosuberites denhartogi*. Volgens hen zit die er al langer.

Weekdieren

René Billiau telde 79 Messcheden *Solen marginatus* op het Westhoekstrand op 15 december 2013; Ingrid Jonckheere vond op 28 april 2014 een 10-tal lege doubletten te Koksijde. Ze vond toen ook een levende Fuikhoorn *Nassarius reticulatus* op het strandhoofd Ster der Zee.

Een levende Purperslak *Nucella lapillus* is op twee plaatsen gemeld: op 26 maart 2014 door Annemie Luca op een strandhoofd te Koksijde en op 1 april 2014 door Lode Janssens aan de hoogwaterlijn tussen stenen aan de dijk ter hoogte van Christophorus aan het Westhoekstrand.

Emmanuel Dumoulin ontdekte op het Strand Zeebrugge, in het hoog mediolitoraal op slib- en detritushoudend zandsubstraat het Wadslakje *Hydrobia ulvae*. Op 12 mei was het talrijk aanwezig en op 14 mei echt massaal, ook op darmwier op het strand.

Tijdens de SWG-excursie op 2 februari 2014 naar Ster der Zee te Koksijde vond Tom Ameye een klepje van de Ronde komschelp *Diplodonta rotundata* aan de laagwaterlijn.

Nooit vingen Bram Conings en Sebastiaan Hanouille zoveel Dwergintkvisen *Sepioloatlantica* op één dag tijdens het kruien: 75 dieren te Nieuwpoort op 13 juni 2014.

Geleedpotigen

Op 26 oktober 2013 vond Jan Vanhoutte een zeldzame Blauwpootzwemkrab *Liocarcinus depurator* op het strand van Oostende, echter afkomstig van de aan de hand zijnde strandopspuitingen.

Er wordt eind mei en juni 2014 opvallend weinig Garnaal *Crangon crangon* gevangen door kruiers. Ingrid Jonckheere meldt dat 10 kruiers totaal max. 2 kg garnaal binnenhalen. René Billiau bevestigt de povere vangsten in juni van zowel vangst te voet, te paard als met bootjes.

Emmanuel Dumoulin vond *Corophium arenarius*, een soort slijkgarnaaltje, op het strand van Zeebrugge. Het was talrijk op 14 mei 2014, zijn eerste genoteerde waarnemingen van deze soort op deze locatie dateren van 15 september 2011 (mogelijks al eerder gevonden maar niet genoteerd ?) : massaal.

René Billiau zocht februari 2014 in De Panne naar Porseleinkrabbetjes *Pisidia longicornis* in aangespoelde eikapsels van wulk en vond respectievelijk 3, 4 en 10 exemplaren.

Wormen

Op 28 april vond Ingrid Jonckheere op het strand nabij laagtij te Koksijde (naast strandhoofd Ster der Zee) een levend exemplaar van de worm *Owenia fusiformis*.

Bryozoa

Op 9 december 2013 heeft Hans Hillewaert een kolonie druifmosdiertjes *Walkeria uva* verzameld in de voorhaven van Zeebrugge. Het is de eerste Belgische waarneming na Loppens (1906).

Vissen

Op 12 december 2013 vond René Billiau een ei van de Gevlekte rog *Raja montagui* op het Westhoekstrand. Op 10 maart 2014 vingen Jan Ranson en Hans Hillewaert een Zeestekelbaars *Spinachia spinachia* voor de kust van Zeebrugge/Blankenberge. Op 15 maart vonden Franky Bauwens en Dominique Verbeke een Spiering *Osmerus eperlanus* dood op het strand bij het Oosterstaketsel te Nieuwpoort, lengte 16 à 25 cm. René Billiau ving tijdens het kruien een Koornaarvis *Atherina presbyter* te Nieuwpoort op 4 mei 2014. Op 16 mei 2014 vond André Van Belle een dode Zeeprik *Petromyzon marinus* op het strand van De Westhoek. Ingrid Jonckheere zag opvallend veel jonge Kleine pietermannen *Echiichthys vipera* met maximum lengte van 7 cm in kruinetten te Koksijde op 5 juni 2014. Driedoornige stekelbaars *Gasterosteus aculeatus* zou je niet meteen in zeewater verwachten, maar op 14 juni 2014 vingen onze leden er in de jachthaven van Zeebrugge tijdens de SWG-excursie en op 18 juni meldde Karin Vanhove een exemplaar tussen Nieuwpoort en Oostduinkerke tijdens het kruien. Een aangespoelde Geep *Belone belone* werd op 23 juni 2014 gemeld van het strand bij het Oosterstaketsel bij Oostende door Jan Mees en Wim Decock.

Zeezoogdieren

Op 1 november 2013 observeert Robin Bailly 2 Grijze zeehonden *Halichoerus grypus* te Koksijde. Op 1 december 2013 haalt de brandweer van Blankenberge een dode Grijze zeehond op van het strand. Op 25 mei ziet René Billiau een Grijze zeehond op gevaar voor eigen leven fourageren tussen de warrelnetten die bij laag tij niet droog komen te liggen.

Insecten

Op 12 mei 2014 vangt Emmanuel Dumoulin een Brandingsvlieg *Helcomyza ustulata* op uitgedroogd zeeschuim van *Phaeocystis* in de vloedlijn op het strand van Zeebrugge. In juni ziet Hans De Blauwe meerdere vliegen gekke dansjes maken op aangespoelde Oorkwallen. Eerst slaan ze beurtelings hun linker en rechter vleugel enkele malen uit, vervolgens maken ze kleine opwaartse sprongetjes. Bij aankomst van een nieuwe vlieg volgt een korte vechtpartij en/of een kortstondige paringshouding. De vliegen worden uitgebreid gefotografeerd en gevangen voor determinatie. Uit de stekel op de derde dij, de grootteverhouding gezicht-oog en de beharing op het borststuk (allemaal kenmerken van de mannetjes) blijkt het te gaan om de strandvlieg *Fucellia maritima*.

Zandsuppletie-vondsten

Op 20 maart tijdens opspuitingen op het Albertstrand van Knokke zagen Hans De Blauwe en Misjel Decler o.a. Nagelkrab *Thia scutellata*, Gemarmerde zwemkrab *Liocarcinus marmoreus*, Lancetvisje *Branchiostoma lanceolatum*, Ronde komschelpen *Diplodonta rotundata*, 6 levende maar beschadigde Grote zwaardscheden *Ensis arcuatus* en de worm *Ophelia limacina*. Het zand zou afkomstig zijn van de omgeving van de Westhinderbank.

Literatuur

- BAKKER, C. 1982. De kruiskwal *Gonionemus vertens* A. Agassiz in de zee grasvelden van het Grevelingenmeer, in: [s.d.] Vita Marina Zeebiol. Doc. Holtedieren. Vita Marina Zeebiologische Dokumentatie: zeebiologie, zeeaquariologie, malacologie, : pp. 27-46.
- DE BLAUWE, H. 2013. Een bijzonder kwallenjaar: schijfkwallen en ribkwallen aan de Belgische kust tot einde september 2013. De Strandvlo 33(3): 79-84.
- LELOUP, E. 1948. Présence de la trachyméduse *Gonionemus murbachi* Mayer, 1901, à la côte belge. Bulletin de l'Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique = Mededelingen van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen 24(27): 1-4.